

Nr 219

Av herr Holmberg m. fl., om vissa sparstimulerande åtgärder.

(Lika lydande med motion nr 278 i Andra kammaren)

Ett snabbt ekonomiskt framåtskridande i samhället förutsätter inte bara ökade arbetsinsatser från de enskildas sida. Det förutsätter också att de enskilda i högre utsträckning än för närvarande uppmuntras att bidra till den kapitalbildning som är nödvändig för att vårt näringsliv skall kunna rationaliseras och anpassas till de nya krav som den pågående industriella strukturomvandlingen ställer.

För att uppnå den samhällsekonomiskt nödvändiga begränsningen av den privata konsumtionen till förmån för investeringsverksamhet är det angeläget att stimulera till ett frivilligt, enskilt sparande. Behovet av ett ökat enskilt sparande accentueras i dag främst av det förhållandet att vår exportindustri under åren framöver kommer att utsättas för stigande kostnader och hårdnande utlandskonkurrens med krympande vinstmarginaler som följd.

I årets finansplan betonas nödvändigheten av att investeringspolitiken ges en sådan inriktning att näringslivets konkurrenskraft bevaras och förstärks.

»En produktivetsfrämjande politik betingas av behovet både att kompensera lönekostnadsstegringen genom ökad rationalisering och att motverka den av strukturella förändringar på världsmarknaden framkallade försämringen av vissa näringsgrenars konkurrenskraft», heter det.

Regeringen tvingas dock erkänna att dessa syften inte omedelbart kan förverkligas. Under 1967 väntas expansionstakten i industriens investeringar tvärtom minska och stanna vid enbart 3 procent. Det kärva kreditmarknadsläget i förening med krympande vinstmarginaler och en sjunkande självfinansieringsförmåga har skapat ett gap mellan näringslivets investeringsambitioner och dess möjlighet att få fram de erforderliga medlen härtill. Med undantag för 1964 har industriens vinstmarginaler krympt sedan 1959, och det finns starka skäl att förmoda att situationen inte förbättras under innevarande år. Man kan som stöd för detta förmodande bara åberopa vad regeringen själv anför i den framlagda finansplanen, där det heter att det under innevarande år finns en i ekonomin genom löneavtal och sociallagstiftning redan inbyggd kostnadsstegring, vars kostnadshöjande

konsekvenser inte ens genom en mycket drastisk deflationspolitik kan avlägsnas. (Finansplanen sid. 10.)

De krympande vinstmarginaler som den av regeringen förda ekonomiska politiken lett till minskar helt naturligt företagens möjligheter till det interna sparande som hittills i så hög grad bidragit till produktionshöjande nyinvesteringar och rationaliseringar. Detta har också lett till de begynnande svårigheter på arbetsmarknaden som vi under den senaste tiden fått exempel på. Nytt riskkapital måste därför på andra vägar tillföras vår företagsamhet. Enligt vår mening bör detta ske genom enskilda personers risktagande, möjliggjort genom ett ökat personligt sparande.

Vikten av att det enskilda sparandet stimuleras skall också ses utifrån demokratisk synpunkt. Den ekonomiska politiken måste enligt vår mening inriktas inte bara mot en stigande levnadsstandard, hög, jämn och produktiv sysselsättning och ett stabilt penningvärde, som stabiliseringsutredningen på sin tid uttalade. Till dessa tre huvudmål, om vilka politisk enighet råder, hör också fogas ett fjärde: nämligen en allmän förbättring av den enskilda medborgarens förmögenhetsförhållanden. Den ekonomiska politiken bör sålunda syfta till att sprida de ökade ekonomiska tillgångar som medborgarnas arbetsinsatser skapar på så många händer som möjligt. Därigenom höjs den ekonomiska politikens ambitionsnivå.

Den ekonomiska politiken under de senaste åren har emellertid inte tillåtit arbeta utifrån denna högre ambitionsnivå. Tvärtom har den förda politiken kännetecknats av en medveten strävan från den socialdemokratiska regeringens sida att genom skilda åtgärder prioritera det kollektiva ägandet och sparandet, varigenom utrymmet för enskilt sparande och ägande blivit mindre. Exempel på sådan prioritering av samhällsägande utgör tvångssparandet i AP-fonderna, strävandena att totalbalansera den statliga budgeten liksom kommunernas ökande skattefinansiering av sina investeringar. Denna koncentration av kapitalbildningen i samhället till ett fåtal institutioner leder inte bara till en ur demokratisk synpunkt otillfredsställande maktkoncentration. Erfarenheten visar också att rationella marknadsmässiga bedömningsgrunder för kapitalets utnyttjande lätt kan bli åsidosatta. Vid exempelvis skattefinansiering kan stat och kommun på bekostnad av andra investeringar och med prioriteringsrätt tillgodose sitt kapitalbehov. Den offentliga sektorn kan därigenom prioriteras utan att statsmakterna behöver ta hänsyn till kapitalmarknadens villkor. I denna motion behandlas såväl den samhällsekonomiska vikten av ett ökat enskilt sparande som den enskilda kapitalbildningens betydelse då det gäller att skapa balans mellan de enskilda medborgarnas och samhällets ekonomiska inflytande.

Långtidsutredningens detaljerade prognos rörande utvecklingen av vår ekonomi och produktion fram till 1970 och dess mer hypotetiska bedömning av de tio följande åren visar klart att kapitalfrågorna kommer att inta en

framskjuten plats. Som vi redan framhållit understryks detta förhållande också av vad som sägs i årets finansplan.

För att vi skall få fram kapitalet till de nya investeringar — bl. a. till den pågående strukturomvandlingen i näringslivet — som är förutsättningen för att vi skall kunna höja vår ekonomiska effektivitet, stärka grunden för fortsatt välståndsutveckling och öka möjligheterna att sälja våra exportvaror till konkurrenskraftiga priser måste vi stimulera den enskilde att avstå mera av det ekonomiska resultatet av sin arbetsinsats från omedelbar förbrukning. Detta bör enligt vår mening ske bl. a. genom skattelindring för vissa former av sparande.

Konsumtionsbenägenheten är emellertid i dag på grund av regeringens ekonomiska politik betydligt större än sparbenägenheten, i synnerhet om man ställer den i relation till sparande och enskild kapitalbildning. Förklaringen härtill finner vi emellertid inte bara i det förhållandet att det konventionella frivilliga sparandet i dag inte erbjuder någon ekonomiskt lockande stimulans. Vi kan också förmärka en rädsla från spararnas sida inför den pågående penningvärdeförsämringen. Inte ens dagens exceptionellt höga inlåningsräntor kan nämligen kompensera de avbränningar i avkastningen på sparandet som sker genom inflationen och den progressiva inkomstbeskattningen. Med en inflation på 5 procent, d. v. s. den genomsnittliga penningvärdeförsämringen under de senaste åren, och en marginals katt på 50 procent, vilken i dagens läge drabbar ett betydande antal inkomsttagare, krävs en inlåningsränta på 10 procent för att spararen inte skall få negativ avkastning på sitt sparkapital. En grundläggande förutsättning för ett ökat enskilt sparande är sålunda att inflationstakten nedbringas och att marginals katterna sänks.

I ett läge när det är angeläget att neutralisera det samhällsekonomiska efterfrågeövertryck som följer av en hög konsumtion och begränsa konsumtionen till förmån för investeringsverksamhet måste medvetna ansträngningar nu göras för att bygga upp det enskilda sparandet.

Ett ökat enskilt sparande är i och för sig inte tillräckligt för att garantera en fortsatt utbyggnad och rationalisering av det svenska näringslivet. Härför behövs en helt annan inriktning av framför allt den ekonomiska politiken och näringspolitiken. I samband med att förslaget om den aviserade näringspolitiska fonden läggs fram återkommer vi till dessa frågor. Redan nu har vi emellertid i en särskild motion föreslagit vidgade möjligheter för företagen att använda egna medel till investeringar. Företagens förmåga till självfinansiering har nämligen under de senaste åren hårt beskurets genom regeringens ekonomiska politik och skattepolitik.

Det personliga sparandet bör på längre sikt kunna få en sådan omfattning att det även kan tillgodose den offentliga sektorns kapitalbehov. Någon ur spararens synpunkt principiell skillnad finns knappast mellan offentliga

och enskilda investeringar. En mycket stor del av samhällets investeringar har nämligen på längre sikt samma karaktär som investeringar i industri och näringsliv. Samhällets ekonomiska insatser på forskningens, utbildningens, vägväsendets och sjöfartens områden, för att nämna några exempel, är i ett längre tidsperspektiv lika produktiva som exempelvis investeringar i järnverk och massaindustri. Staten har även de institutionella möjligheterna att ge en god och säker avkastning på det kapital som användes till dessa investeringar. Denna synpunkt talar för en ökad lånefinansiering av samhällsinvesteringarna, vilket i sin tur leder till att fler medborgare får en fordran på stat och kommun materialiserad i t. ex. obligationsinnehav. Lånefinansieringen kan sålunda leda till ett ökat och spritt personligt förnögenhetsägande.

Vårt förslag att genom ett ökat frivilligt sparande möjliggöra en ökad lånefinansiering för den offentliga sektorns investeringar har också en principiell bakgrund. Tillgodoses den offentliga sektorns kapitalbehov med skattemedel leder detta till ett ökat offentligt ägande på bekostnad av det enskilda trygghetsägandet. Detta innebär förr eller senare att stat och kommun får en ur demokratisk synpunkt alltför dominerande ekonomisk maktställning. Skall demokratien fungera, måste balans föreligga mellan de enskilda medborgarnas och samhällets ekonomiska inflytande.

Ett stort enskilt sparande hos de enskilda är som ovan sagts icke bara av samhällsekonomiskt värde, det är också den bästa och naturligaste metoden att på sikt skapa en jämn egendomsfördelning i samhället.

I det ekonomiska principprogram som av högerpartiet framförts under beteckningen ägardemokrati har dessa synpunkter ingående utvecklats.

Med programmet ägardemokrati arbetar högerpartiet för att allt flera skall beredas möjlighet att bli delägare i produktionsmedlen, i dessas värdetillväxt och i den avkastning de kan ge.

Den nya möjlighet som välståndssamhället bjuder innebär att de samlade tillgångarna nu är så stora och tillväxer så snabbt att nyttan och glädjen av personligt ägande i framtiden verkligen kan komma de många till del. Det är inte bara fråga om att bryta den fortgående koncentrationen av egendom i det allmännas ägo. Det gäller över huvud taget *spridning* av ägandet. Koncentrationen av ägandet och ekonomiskt inflytande är för den moderna konservatismen något som måste motverkas.

Vi har valt att kalla detta samhälle — där alla bereds möjlighet att äga — för *ägardemokratiens samhälle*. Det samhället ger också en fast grund både för den politiska demokratiens styrka och för en fortsatt ekonomisk utveckling.

Ägardemokratien innebär, att varje inkomsttagare skall ha möjlighet att bli ägare av bestående förmögenhetsvärden. Men ägardemokratien är inte förverkligad därför att alla har en sparad slant eller ett eget hem. Minst lika viktigt som själva egendomen är det inflytande som följer med ägandet. För

att verkligen sprida detta inflytande, den ekonomiska makten, till de många människorna, är det nödvändigt att de blir personligt delaktiga i ägandet av väsentliga värden som naturtillgångar och produktionsmedel.

För att förverkliga högerpartiets alternativ om det personliga ägandets samhälle krävs bl. a. en ny utformning av skattepolitiken och den ekonomiska politiken. Denna måste bestämt och målmedvetet inriktas på att underlätta för de enskilda människorna att själva genom sparande och investering medverka i det produktiva arbetet.

För att ett ökat enskilt sparande och därigenom ett spritt personligt ägande av här avsedd omfattning skall komma till stånd krävs att tre förutsättningar är för handen:

att de många människorna får ekonomiskt utrymme för sparande genom bl. a. en rimligare skattepolitik,

att en aktiv sparvilja väcks och stimuleras bl. a. genom skattelättnader för visst sparande, samt

att bättre och lättillgängligare möjligheter än nu erbjudes för värdefast och lönsam placering av sparmedel.

I många av Europas länder arbetar man på att realisera en fungerande ägardemokrati. Till dessa hör Västtyskland, Österrike och Frankrike.

I den franska femårsplan som omfattar åren 1966—1970 har riktlinjer dragits upp för en spridning av ägandet till så många människor som möjligt. Som en av metoderna att nå detta mål har omfattande förslag i syfte att stimulera det personliga sparandet lagts fram.

I femårsplanen slår man fast att en förutsättning för att produktionen skall kunna öka utan en alltför kraftig inflation är att sparandet stimuleras. I detta syfte har en speciell sparform instiftats för hushåll där man genom speciellt förmånliga villkor söker stimulera det personliga sparandet. Den nya sparformen föreskriver att det sparade beloppet skall erläggas periodiskt med ett visst kapital som mål. Sparandet kan vara såväl enskilt som kollektivt — det kollektiva är dock alltid frivilligt.

De franska skattebestämmelserna har utformats så att de skall uppmuntra till sparande. Som exempel kan bl. a. nämnas att aktievinstbeskattningen sänkts för att stimulera till aktiesparande och underlätta företagens investeringar. Ett förbältrat bostadssparande avser slufiligen att förvandla fler hushåll till egna hem.

I Tyskland har en ledande tanke alltsedan kriget varit att sprida ägandet på så många händer som möjligt. Motivet härför har inte minst varit viljan från statsmakternas sida att därigenom fördjupa demokratien. Då en egenomspridning är direkt beroende av människornas vilja att avstå en del av sin inkomst från direkt konsumtion har man på olika sätt sökt uppmuntra det frivilliga sparandet. Det har skett genom bl. a. särskilda skattelättnader.

Den för ett spritt ägande centrala frågan om delägarskap i företag har alltsedan 1959 intagit en framskjuten position. Detta år genomfördes nämli-

gen den reform som möjliggjorde gåvor och köp av aktier till anställda inom företag. Vid försäljning eller privatisering av statliga företag sökte man nå största möjliga spridning av aktierna. För att minska maktkoncentrationen inom företagen bestämdes att maximalt 0,01 procent av grundkapitalet skulle få innehas av en och samma person. Dessa s. k. folkaktier, som benämnes delägarbevis, har lågt nominellt värde för att vara lätt överkomliga för alla inkomsttagare. För att trygga de »små» aktieägarnas inflytande har bankernas rösträtt vid bolagsstämmor begränsats till maximalt 2 procent trots att en bank kan ligga inne med en betydligt större aktieandel.

Det mest bekanta exemplet på denna form av ägarspridning utgör försäljningen av det tidigare statligt ägda Volkswagenverkets aktier. 60 procent av grundkapitalet såldes genom en lag från 1960. Förbundsrepubliken behöll 20 procent och Niedersachsen 20 procent. Efterfrågan på aktierna var utomordentligt stor. De såldes för 130 kr. per styck. Ett flertal rabatter förekom: arbetslösa och ensamstående med årsinkomster under 8 000 kr. och gifta med inkomster under 16 000 kr. erhöll en rabatt om 20 procent. Över 1,5 miljon människor förvärvade VW-aktierna. Trots kursstegring har intill 1966 cirka 60 procent av dessa människor behållit sina aktier.

En annan form för stimulans av det enskilda sparandet i Västtyskland finner vi i de s. k. egnahemslägenheterna i flerfamiljshus. Sparformen infördes 1951 och kan kort beskrivas på följande sätt:

Egnahemslägenheten ägs med enskild äganderätt. Den kan säljas, belånas, testamenteras eller uthyras. Avsikten med bolagsformen är att ge framför allt de lägre inkomsttagarna möjlighet att förvärva en egnahemsbostad, vilket förverkligas genom speciellt förmånliga statliga och kommunala lån. Dessa lån stipulerar en högsta årsinkomst av cirka 12 000 kr. för att höjas med cirka 3 200 kr. per familjemedlem. Återstoden av lägenhetens finansiering ombesörjes av en byggsparkassa. Sparandet till en egen bostad uppmuntras genom premier som i förhållande till sparresultatet under året kan uppgå till 25 å 35 procent beroende på familjestorleken, dock högst till cirka 550 kr. Vid slutet av 1963 registrerade byggsparkassorna 4,8 miljoner sparare med ett gemensamt sparkapital på 116 miljarder kr. Genom att många människor på detta sätt uppmuntrats till ett personligt sparande har kapital frigjorts för den sanering och återuppbyggnad av bostadsbeståndet i Västtyskland som vi efter det andra världskrigets slut kommit att betrakta som en del av det tyska undret.

I en särskild motion har vi tidigare föreslagit motsvarande bostadsform.

I Österrike har det under många år förekommit flera skilda sparformer. Det väl inarbetade skatteavdraget vid bostadssparandet har fr. o. m. 1967 höjts till det dubbla. För äkta makar uppgår detta till knappt 3 000 kr. årligen för att stiga med 600 kr. per barn och år.

Österrikare som gifter sig och bildar hushåll åtnjuter under 3—5 år ett särskilt skatteavdrag för bosättningskostnader. Särskild stimulans ges ock-

så åt s. k. långsiktigt sparande, främst genom avdragsrätt vid beskattningen. Egnahem är den vanligaste bostadsformen, men även i Österrike förekommer s. k. egnahemslägenheter uppbyggda enligt det beskrivna västtyska mönstret.

Även i vårt land bör sparandet kunna stimuleras. I det ekonomiska läge vari vi nu befinner oss torde alla vara överens om att det oundgängligen är nödvändigt att hålla tillbaka inte bara offentlig utan även enskild konsumtion. Enligt vår mening hålls den enskilda konsumtionen bäst tillbaka om allmänheten stimuleras till ett ökat privat sparande av betydande omfattning.

Människor som inte tidigare är vana att spara torde lättast kunna intresseras för olika former av s. k. målsparande.

Bestämmelserna om skattefrihet för sparande bör principiellt utformas så att allt sparande behandlas lika. De sparstimulerande åtgärderna bör därför anknytas till inkomsttagarnas nysparande. Härigenom skulle inte bara en ökning av tillgodohavanden på bank och i form av värdepapper, såsom obligationer, aktier och andelar i ekonomiska föreningar, inbegripas, utan även premier till liv-, kapital- och pensionsförsäkringar, amorteringar på lån samt investeringar i rörelse, jordbruk och annan fastighet räknas in i nysparandet. Med utgångspunkt från den sammanställning av förmögenheten som finns i självdeklarationen kunde fastställas hur mycket av den årliga förmögenhetsökningen som grundar sig på ett faktiskt sparande. Eventuella svårigheter att nå en helt invändningsfri metod vid uppskattningen av den årliga förändringen i inkomsttagarnas nettoförmögenhet får inte hindra att man söker komma fram så långt som möjligt på vägen mot ett fullt godtagbart system för allmän stimulans av det årliga nysparandet. Under alla omständigheter bör frågan underkastas en ingående utredning så att ett allmänt sparavdrag för det årliga nysparandet kan införas. Angeläget är emellertid att redan nu genom speciella åtgärder uppmuntra den enskilde till ökat sparande.

Dessa speciella stimulansåtgärder bör i första hand ta sikte på ett sparande till s. k. trygghetsägande. Därmed avses framför allt bostadssparande, bostättningssparande, utbildningssparande och aktiesparande.

Bostadssparande

En egen bostad är av naturliga skäl ett sparmål av mycket hög angelägenhetsgrad. Man torde kunna nå betydande resultat genom att stimulera sparande härför. Vi föreslår för vår del att den som under något av åren från och med 1968 till och med 1973 — alltså under en sexårsperiod — sätter in pengar på ett särskilt bostadskonto skall få dra av det sparade beloppet i sin deklaration. Som högsta belopp under perioden förslår vi 6 000 kr. för ensamstående och sammanlagt 12 000 kr. för äkta makar. De insatta medlen skall vara avsedda för förvärv av eget hem eller fritidsbostad

eller för att betala insats i bostadsrättsförening. Att ägaren använder en del av fastigheten för yrkesverksamhet bör inte utgöra något hinder och inte heller den omständigheten att bostaden är uppförd på en jordbruksfastighet. Om pengarna tas ut från banken utan att användas för bostadsändamål, skall de tas upp till beskattning.

Den som har eget hem och på sina lån gör större amorteringar än »normala» skall enligt vårt förslag få dra av överskjutande belopp, dock maximalt 700 kr. För skattskyldig som har hemmavarande barn under 16 år föreslår vi att maximum skall höjas med 200 kr. per barn. Såsom »normal» amortering bör kunna betraktas ett belopp motsvarande 1,5 % av taxeringsvärdet.

I en särskild partimotion föreslår vi att ett rättsinstitut införes, som innebär enskild äganderätt till lägenhet i flerfamiljsfastighet.

Denna åtgärd är betingad av viljan att föra kapital till bostadssektorn samt att sprida bostadsägandet bland de lägre inkomsttagarna.

Utbildningssparande

Ett lika angeläget sparmål där stimulans genom avdragsrätt kan antagas ge betydande effekt hos barnfamiljer är de egna barnens framtida utbildning. Vi föreslår därför att den som för eget barns räkning sätter in nysparade medel på ett utbildningskonto skall få dra av beloppet i sin deklaration. Maximum skall vara 1 200 kr. om året och sammanlagt på utbildningskontot 18 000 kr., exklusive upplupna räntor. Utbildningskontot skall vara upprättat innan barnet fyllt 12 år. Insättningen skall vara spärrad i minst 7 år och minst intill dess barnet fyllt 16 år. Har någon tagit ut medel från utbildningskontot, bör fortsatt skattefri avsättning inte få ske liksom inte heller efter det att barnet fyllt 20 år. De insatta medlen bör vara fria från gåvoskatt.

Belopp vilka uttas från utbildningskonto och alltså varit stående under lång tid bör inte tas upp som skattepliktig inkomst. Sedan barnet fyllt 21 år bör det ha rätt att ta ut medel även i den mån dessa inte stått inne i 7 år.

Allmänt målsparande

För att grundlägga ett regelbundet sparande hos inkomsttagarna över lag bör vid sidan av avdragsrätt för bostadssparande och utbildningssparande och som en komplettering härav införas avdragsrätt vid beskattningen för sparmedel som insättes på särskilt sparkonto för att där inestå i minst fem år. Även här bör sålunda sparandestimulansen ges genom avdrag i deklarationen. Det belopp för vilket avdrag skall få göras bör maximeras till 1 000 kr. per år och kontoinnehavare (2 000 kr. för äkta makar). Det sammanlagda maximibeloppet på ett konto föreslår vi till 15 000 kr. (två makar 30 000 kr.), detta exklusive upplupen ränta.

För belopp som inestått på sparkontot i fem år bör skattebefrielsen

vara definitiv. Om beloppet uttas före femårsperiodens utgång, bör det på nytt tas upp till beskattning. För avdragsrätt bör vidare krävas att spararens samtliga banktillgodohavanden ökats med minst det belopp för vilket avdrag yrkas. Ingen skall således kunna erhålla skattebefrielse genom att flytta belopp mellan olika konton. För rätt till avdrag vid beskattningen bör vidare krävas att sparkontots tidigare maximum överskrides. Lämpligt kan också vara att avkräva den skattskyldige besked om att det ej förekommit avyttring av reallgång.

Kravet på att insättningen skall ha ökat kontots tidigare maximum för rätt till avdrag i deklARATIONEN ger anledning till att på ett senare stadium överväga en föreskrift om att medel, vilka uttages från sparkontot för att tillgodose vissa avgränsade investeringsändamål, skall behandlas som om de alltjämt inestode på kontot. Med investeringar avser vi i detta sammanhang närmast förvärv av egen bostad, av aktier och obligationer samt insättning i egen rörelse eller eget jordbruk. Genom en komplettering av sparkontosystemet på detta sätt skulle man erhålla en mera definitiv bindning av sparandet. Inkomsttagarnas sparvilja skulle därigenom komma att inriktas på det från allmän investerings synpunkt mest angelägna sparandet, nämligen förmögenhetssparandet i egentlig mening.

Aktiesparande

Inkomst av kapital är för närvarande fri från skatt intill ett belopp av 400 kr. för ensamstående och 800 kr. för äkta makar. Då vi såsom tidigare anförts finner det särskilt angeläget att åstadkomma en breddning av delägarskapet i näringslivet förordar vi att avdraget skall höjas med 200 resp. 400 kr. i den mån kapitalavkastningen till motsvarande belopp utgör utdelning av aktier eller av andelar i ekonomisk förening. Med anledning av den på senare tid höjda räntan har kapitalet till den skattebefriade avkastningen avsevärt sjunkit. För äkta makar utgjorde år 1963 det största möjliga inestående kapitalet för en skattefri bankränta 19 324 kr. för att 1966 endast motsvara 12 270 kr.

»Kapitalavdrag» på avkastning av egen rörelse m. m.

Någon principiell skillnad föreligger inte mellan den avkastning som erhålles av på bank insatta medel och aktieinnehav och den avkastning som erhålles av rörelse — exempelvis ett jordbruk — vari en person investerat sitt sparkapital. En del av rörelsens avkastning kan hänföras till den personliga arbetsinsatsen, medan en annan del härrör från det insatta kapitalet. Vi föreslår därför att en person som insatt sitt sparkapital i jordbruk, annan fastighet eller rörelse skall erhålla samma skatteförmån som om han haft inkomst av kapital.

Men ytterligare vägar måste beträdas. Genom sin skattepolitik måste statsmakterna göra det möjligt för företagen att i ökande omfattning grun-

da sin ekonomiska expansion på emission av aktier. Härigenom skulle en del av den tidigare självfinansieringen komma att ersättas med finansiering över aktiemarknaden. Om denna breddas kan allt flera människor genom förvärv av aktier och delägarbevis bli aktiva delägare i enskilda företag.

Hittills har aktierna svarat för en mycket liten del av efterfrågan på kapitalmarknaden. Utbudet av nytt placeringsmaterial dels genom emissioner i samband med bildande av nya bolag och dels i form av nyemissioner i äldre bolag har under 1950-talet i genomsnitt uppgått till 270 milj. kr. per år. Anledningen till att aktiemarknaden under efterkrigstiden inte utnyttjats i någon större omfattning sammanhänger till väsentlig del med att kapitalanskaffningen genom aktier varit synnerligen ofördelaktig ur skattesynpunkt.

En viss modifiering av dubbelbeskattningen kom visserligen till stånd genom det s. k. Annellska förslaget, som antogs av riksdagen vid höstsessionen 1960 och innebar avdragsrätt för 4 procents utdelning på nytecknade aktier, men denna lättnad är otillräcklig.

Resultatet av den dubbelbeskattning som tillämpas i vårt land har blivit att småspararna — i direkt form som obligationsköpare eller i indirekt form via banker och försäkringsbolag — fått träda till som långivare utan tillfälle att som aktieägare i företagen bli delaktiga i dessas värdetillväxt. Att dubbelbeskattningen verkligen varit ett sådant hinder framgår av den betydande utvidgning, som emissionen av nya aktier kunnat uppvisa under 1961 till följd av det »Annellska», i sig självt otillräckligt radikala förslaget. Under detta år uppgick nämligen nyemissionerna till ca 580 milj. kr. mot 360 milj. kr. året dessförinnan.

En successiv avveckling av skatten på den utdelade vinsten från aktiebolagen skulle med all sannolikhet medföra att bolagen i växande utsträckning ombesörjde sin kapitalanskaffning aktievägen. Denna utveckling synes dock ha försvårats genom den nya aktievinstbeskattningen från år 1966 som i än högre grad än den tidigare beskattningsformen missgynnar investering av färskt kapital.

En ökad spridning av aktieägandet förutsätter också att aktiematerialet göres mera lättillgängligt än tidigare. Lägre nominella värden på nyemitterade aktier skulle till exempel underlätta ett regelbundet aktiesparande och även möjliggöra större spridning av risken för varje enskild köpare. Det är vidare angeläget att man i banklagstiftningen vidtar sådana ändringar som gör det möjligt för bankerna att förenkla försäljningen av aktier. Så till exempel borde bankerna medgivas rätt att som en serviceåtgärd ha ett mindre antal aktier liggande för »strököpare». Möjligheter borde även finnas för en stående köporder av exempelvis en aktie i månaden till en viss högsta köpkurs. En översyn av aktiebolags- och banklagstiftningen i syfte att möjliggöra en popularisering och ökad spridning av aktieägandet bör därför snarast ske.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer vi,
1. att riksdagen måtte antaga följande

a) *Förslag*
till
förordning om bostadssparande.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som under ett eller flera av åren 1968—1973 insätter medel i bank eller annan penninginrättning å särskilt konto för bostadsanskaffning (bostadskonto) må åtnjuta uppskov med taxering till kommunal och statlig inkomstskatt för vad sålunda insatts efter vad nedan sägs.

2 §.

Uppskov enligt 1 § må äga rum för ett belopp av tillhopa högst 6 000 kronor under nämnda period, dock att för äkta makar beloppet må utgöra sammanlagt 12 000 kronor.

3 §.

Å bostadskonto insatta medel skola vara avsedda för förvärv av eget hem, fritidsbostad eller för gäldande av insats i bostadsrättsförening. Den omständigheten att bostaden är förenad med utrymme för ägarens yrkesverksamhet skall ej utgöra hinder för uppskov, som i 1 § sägs, under förutsättning att bostadsändamålet prövas vara det väsentliga, ej heller den omständigheten att bostaden är uppförd å jordbruksfastighet.

4 §.

Belopp, för vilket uppskov med taxeringen erhållits, skall upptagas som intäkt av tillfällig förvärvsverksamhet för det beskattningsår, då uttag från bostadskonto sker, såvida icke de uttagna medlen under beskattningsåret använts för ändamål som i 3 § sägs, i vilket fall skattebefrielse skall äga rum.

Å bostadskonto insatta medel, som icke uttagits före utgången av år 1978, skola upptagas till beskattning vid 1979 års taxering.

5 §.

Bank eller annan penninginrättning, som mottagit insättning på bostadskonto, har att varje år före den 1 februari underrätta taxeringsnämnd i vederbörandes hemortskommun om sammanlagda beloppet av under nästföregående kalenderår verkställd insättning å bostadskonto eller utbetalning från sådant konto.

6 §.

Kungl. Maj:t äger meddela de närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1968; dock att bestämmelserna icke skola tillämpas vid 1968 års taxering eller vid eftertaxering för 1968 eller tidigare år.

b) Förslag

till

förordning om utbildningssparande

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som för eget barns räkning i bank eller annan penninginrättning insätter medel å särskilt konto (utbildningskonto) utan att förbehålla sig rätt att däröver förfoga må vid taxering till kommunal och statlig inkomstskatt åtnjuta avdrag för vad sålunda insatts enligt vad nedan sägs.

Avdrag medgives endast i den mån det insatta beloppet svarar mot en ökning under beskattningsåret av insättarens sammanlagda hos banker och andra penninginrättningar innestående medel. Beträffande äkta makar skall dylik ökning föreligga för makarna tillhopa.

2 §.

För varje barn må blott upprättas ett utbildningskonto. Kontot skall vara upprättat innan barnet fyllt 12 år.

3 §.

Insättning å utbildningskonto må uppgå till högst 1 200 kronor för år. Sammanlagt må insättningarna uppgå till högst 18 000 kronor.

Därest uttag å utbildningskonto skett, må insättning ej vidare förekomma. Ej heller må insättning ske efter det barnet fyllt 20 år.

Gottskrivning av å utbildningskonto upplupen ränta skall icke anses som insättning å kontot enligt denna förordning.

4 §.

Insättning å utbildningskonto skall vara bunden i minst 7 år och minst till dess barnet fyllt 16 år.

5 §.

Uppkommer fråga om bestämmande av gåvoskatt för barnet, skall å utbildningskonto insatt belopp icke medräknas.

6 §.

Oavsett vad i 4 § sagts, må insatta medel fritt uttagas från utbildningskonto efter det barnet fyllt 21 år. Så vare ock fallet om barnet avlidit.

7 §.

Belopp som uttages från utbildningskonto skall icke anses som skattepliktig intäkt.

8 §.

Bank eller annan penninginrättning, som mottagit insättning på utbildningskonto, har att varje år före den 1 februari underrätta taxeringsnämnd i vederbörande hemortskommun om sammanlagda beloppet av under näst-föregående kalenderår verkställda insättningar.

9 §.

Kungl. Maj:t äger meddela de närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1968; dock att bestämmelserna icke skola tillämpas vid 1968 års taxering eller vid eftertaxering för 1968 eller tidigare år.

c) Förslag

till

Lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att 39 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) skall erhålla följande ändrade lydelse, att till följande paragrafer i samma lag skola fogas nya moment av nedan angiven lydelse, nämligen till 22 § ett moment betecknat 4, till 25 § ett moment betecknat 4, till 29 § ett moment betecknat 5 samt till 46 § ett moment betecknat 5, ävensom att till anvisningarna till 22 § samma lag skall fogas en ny punkt betecknad 9, av den lydelse som nedan sägs.

22 §.

4 mom. Fysisk person, som haft intäkt varom i 21 § förmåles, äger, där bruttointäkten överstiger sammanlagda beloppet av de i 1 eller 3 mom. avsedda kostnaderna, utöver avdrag för dessa kostnader åtnjuta extra avdrag med 400 kronor. Har den skattskyldige under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, må nu avsett avdrag för dem båda gemensamt åtnjutas med 800 kronor. I intet fall må dock skattskyldig åtnjuta extra avdrag med högre belopp än som svarar mot skillnaden mellan bruttointäkten och summan av de i 1 eller 3 mom. avsedda kostnaderna och ej heller med högre belopp än som motsvarar 4 procent av den skattskyldiges i jordbruket nedlagda skattepliktiga förmögenhet. Extra avdrag som här sägs må vidare, tillsammans med förekommande extra avdrag enligt 25 § 4 mom. och 29 § 5 mom., endast åtnjutas i den mån avdrag enligt 39 § 3 mom. icke kunnat tillgodogöras av den skattskyldige.

25 §.

4 mom. Fysisk person, som haft intäkt varom i 24 § förmäles, äger, där bruttointäkten överstiger sammanlagda beloppet av de i 1 eller 3 mom. avsedda kostnaderna, utöver avdrag för dessa kostnader åtnjuta extra avdrag med 400 kronor. Har den skattskyldige under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, må nu avsett avdrag för dem båda gemensamt åtnjutas med 800 kronor. Vad angår inskränkning i rätten att åtnjuta extra avdrag som här sagts skola bestämmelserna i 22 § 4 mom. och i punkt 9 av anvisningarna till 22 § äga motsvarande tillämpning.

29 §.

5 mom. Fysisk person, som haft intäkt varom i 28 § förmäles, äger, där bruttointäkten överstiger sammanlagda beloppet av de i 1 mom. avsedda kostnaderna, utöver avdrag för dessa kostnader åtnjuta extra avdrag med 400 kronor. Har den skattskyldige under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, må nu avsett avdrag för dem båda gemensamt åtnjutas med 800 kronor. Vad angår inskränkning i rätten att åtnjuta extra avdrag som här sagts skola bestämmelserna i 22 § 4 mom. och i punkt 9 av anvisningarna till 22 § äga motsvarande tillämpning.

39 §.

3 mom. Fysisk person, som haft intäkt varom i 38 § 1 mom. förmäles, äger, där bruttointäkten överstiger sammanlagda beloppet av de i 1 mom. avsedda kostnaderna, utöver avdrag för dessa kostnader åtnjuta extra avdrag med 400 kronor. Har den skattskyldige under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, må nu avsett avdrag för dem båda gemensamt åtnjutas med 800 kronor. I den mån intäkten utgör avkastning av aktier eller andelar i ekonomisk förening må det extra avdraget ökas med 200 kronor eller, om den skattskyldige under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, med 400 kronor. I intet fall må dock skattskyldig åtnjuta extra avdrag med högre belopp än som svarar mot skillnaden mellan bruttointäkten och summan av de i 1 mom. avsedda kostnaderna.

Vad i föregående stycke stadgas angående gift skattskyldig skall äga motsvarande tillämpning å skattskyldig, som under beskattningsåret varit ogift (varmed jämställs änka, änpling eller frånskild) och haft hemmavarande barn under 16 år.

(Se vidare anvisningarna).

46 §.

5 mom. Har skattskyldig, som är ägare av annan fastighet, inrättad till bostad åt en familj jämte personliga tjänare (enfamiljsfastighet) eller två familjer jämte personliga tjänare (tvåfamiljsfastighet) eller som innehar lägenhet med bostadsrätt, under beskattningsåret verkställt amortering av

skuld å sådan fastighet eller sådan lägenhet till ett belopp överstigande 1,5 procent av fastighetens taxeringsvärde eller, beträffande bostadsrättslägenhet, den del av fastighetens taxeringsvärde, som belöper å lägenheten, må han i hemortskommunen åtnjuta avdrag för överstigande amortering, dock högst med ett belopp av 700 kronor — jämte i förekommande fall 200 kronor för ettvarvt hemmavarande barn under 16 år — och endast i den mån den sammanlagda amorteringen icke motsvaras av en minskning under beskattningsåret av den skattskyldiges eller dennes makes sammanlagda hos banker och andra penninginrättningar inestående medel.

Anvisningar

till 22 §.

9. Beräkningen av den skattskyldiges i jordbruket nedlagda skattepliktiga förmögenhet skall ske på grundval av bestämmelserna i 2—5 §§ förordningen om statlig förmögenhetsskatt.

Om extra avdrag enligt 22 § 4 mom., 25 § 4 mom. eller 29 § 5 mom. samtidigt må åtnjutas i två eller flera förvärvskällor skall avdraget, med den inskränkning varom i 22 § 4 mom. stadgas, fördelas mellan förvärvskällorna i förhållande till nettointäkten av förvärvskällorna sådan denna skulle ha varit om extra avdrag ej förekommit.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1968; dock att äldre bestämmelser alltjämt skola gälla vid 1968 års taxering samt vid eftertaxering för 1968 och tidigare år.

2. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa

dels om utredning och förslag rörande premiering av allmänt målsparande genom avdragsrätt vid beskattningen för medel som insatts å särskilt sparkonto enligt de i motionen angivna riktlinjerna,

dels att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag om försäljning av obligationslån till allmänheten i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen.

Stockholm den 24 januari 1967

Yngve Holmberg (h)

Carl Eskilsson (h)

Allan Hernelius (h)

Gösta Jacobsson (h)

Rolf Kaijser (h)

N. Yngve Nilsson (h)

Ragnar Sveningsson (h)

G. Ivar Virgin (h)